

פרשת "בחקותי"- עם מי משוחח הטקסט היהודי?

פרשתנו פותחת בנאום סיכום לפריסת המצוות שנתנו לעם ישראל. המקרא מציג שתי תמונות עתיד אופציונליות, אשר הגשמתן במציאות תלוי במעשה. התמונה הראשונה מציגה מציאות אידיאלית, אופטימלית ומלאת חיים, אשר קיומה מובטח בתמורה להליכה בדרכו של האלוהים. התמונה השנייה מציגה את צידו השני של המטבע, תמונה קודרת, נטולת חיים, צמיחה ותקווה, אשר הופעתה במציאות תלויה גם היא בהליכת האדם בדרכו של אלוהים, או יותר נכון, באי קיומו את דבר אלוהים. אך מהו דבר אלוהים? האם מדובר באוסף פרטים-מצוות שאותם צריך לקיים ואוסף איסורים שעליהם אסור לעבור? או שמה מדובר בדרך, הבנה עמוקה של מהות המובילה לעשייה?

שתי התמונות המוצגות במקרא, מייצרות דינמיקה ייחודית בין האדם לאלוהים. האדם מקבל אוסף פרטים, מחויב ללמוד מהם דרך ולהעבירה לפעולה. אלוהים בוחן את האופן בו פועל האדם ומפעיל את תמונת המציאות על פי פעולות אלו. אך פעולת האדם אינה מספקת ליצירת מציאות, לכך דורשת פעולת רבים, פעולת עם. העם נדרש לקבל את אלוהים לתוכו ולקיים את הפרטים שציווה ודרכם להבנות זהות ודרך. אך שאלת הדרך עדיין אינה ברורה ומאפשרת יציקת משמעויות שונות לתוכה. ההזמנה המרכזית המאופיינת ביצירת שתי התמונות, היא הזמנה להעמקה, לשאול על הדרך הנכונה אותה ראוי עם האל ללכת בה. שמירת המצוות והחוקים כשלעצמם אינם מספיקים, זוהי לא דרישה טכנית קרה ופרקטית, אלא הזמנה להבניה של זהות ערכית, מוצקה ומובהקת, הנדרשת להיות מודל ערכי לכלל האנושות.

שתי נקודות זמן המופיעות בעולם הטקסט היהודי מאתגרות ההעמקה זו. הראשונה, היא דברי התוכחה של הנביא ישעיהו, אשר זועק אל העם היושב בציון לחדול מעבודת הקודש בבית המקדש, בשל כך שאין אלוהים רצון בעבודה זו כל עוד אין מציאות של צדק חברתי, אין דאגה לחלש, לגר ליתום ולאלמנה. ישעיהו מצייר דרך, מהות ומציג את תפיסת אלוהים כמזלזלת בשמירת הפרטים בעבודה הסיזיפית של הקרבת הקרבן. גם הדיון בשאלת הסיבה לחורבן הבית השני, מציב פרדוקס מעניין. הגמרא מספרת על דור, אשר הקפיד של שמירת התורה והמצוות לפרטי פרטים, אך אינו היה מסוגל להפוך פרטים אלו לדרך, להעמיק בהם ולהבין את מהות הדרישה. שתי דוגמאות אלו מוסיפות נדבך נוסף לדינמיקה שציינו קודם. האדם מקבל אוסף פרטים מאלוהים, מעמיק ומייצר מהם דרך אשר שמה במהותה את הקשר בינו לבין חברו ובעזרתה בונה מציאות. תמונת האור ותמונת החושך, אינן תלויות בידי שמים אלא ביכולת של העם לבנות להבין את הדרך ולבנות בעזרתה את ביתו, חברתו, קהילתו ומדינתו ברוח זו.